

**ЙЭ РУУЙАЙЭ
НАЗМЭ ХУГЬНУОН**

**КИЕВ
ШАХСЭ ИБТИКОРОТ
2004**

Вироддхуон
Сарввар!
Цам йакум
таджридаа хугьнуонг
зивтэ. Цаст вед башаанд
ЙЭ РУУЙАЙЭ 2003.

НАЗМЭ ХУГЬНУОН

Амгавсаар
02.04.2004.

КИЕВ
ШАХСЭ ИБТИКОРОТ
2004

Бахтовъаршоев Алигавъар Шохайдарович.

Йэ рууайэ назмэ Хугънуон

Муарират, тартиибдиандаайат, чопгаар:
Бахтовъаршоев А. Ш.

УДК 811.221.32+82.1.221.32

Бахтовъаршоев А. Ш.

Б30 Йэ рууайэ назмэ Хугънуон. – Киев: Шахсэ ибтикорот,
с. 2004. – 36 с.

Мам китобчаатэ маджмууайэ шээрени шоируони Бадахшун С. Заифэ,
Л. Абииб, Т. Мизробат дигайен джаам сиз.

©Бахтоваршоев А. Ш.

Ас ичидуом къисмэ китобчаа бе муаллифен йо бе вьев маъсуул
намойандайен иджозат нусхазээхът мумкин нист.

Пешгүфтор

Икам китобчаайдэ тама мидьуст ца, асосан ас руузнуомайэ "Фархъанги Бадахшон" тар дьуст йат. Ба гъайр ас Сааш Заифэйат къисмэ Лидууш Абииб созен, мумкин диджаат въев даруунанд ичидуом чоп хатоз мис педьо суод, ца вед, аро пирокийать баххьихь. Баад ас вьийидэ тартиибдиандаи мам китобард охири охируон муйассар сут йу алифбо хугънуонэ зивард соз кихьт, дисидэ, лаак йаа бе ичидуом такмиилэ изофагийэ арфен, факъат дар асосэ алифбои руусэ вед, кор тар пуонд дьод. (Чисет тар китоб *замиимаа*). Ди сабаб къатэ корчинд вьамтэ пураайать фук ислооттэ – компйуутер йо чоп мошинн, ар чииз ди навуд, бофт. Алифбо тартииб дъээдовъандум вьуз коренэ дьу шахси бузургат олимени муутабарэ Тоджикистуонтэ такйаа чууд – йинивь профессур Додхудо Карамшоев, йига профессур Маарам Файзуф. Йам китоб исбот кихьтидэ йид такмиилсицин алифбо бе гапат гузорать истифодайээд бофт, азед таред дэ афзалиятат нокъисэ бойад кордуонен луовен. Амо луовен-та *вьинчин ас хьудьджин би* – диджаат мам китоб матн къарииб пурраайать нихьуон дьийд, чидуом тариикъ тэ алифбо истифодаа суод. Йаанэ йам китоб нахуст амалард намуунаа.

Маалум гаап, намуунаи назмидэ мам китобчаатэ ца, йид муонанд тар йи къатраа ас дарйо, аммо му гумуон йик дисидэ йид шагь дэ ас пуондтэ тарпаалэ ди сат, аракатта ди къатэ баркъарор суод. Баад ривьодж суод, цуонд азорэ азор китобента мис померэ зивентэ вьинаам. Мурд дис нимойдидэ Помиир зивенен *въхьиндэ* форсийат тоджикэ зивсард, ди джаат бойад въев омуухтаа кинаамат хьойаам. Баад, ху мулкат ху наан зив мис фаамтов ас иммат холэ нист, Мааш шароитэ умуумэ озир дуонд башаанд мис нист, дуондджаатидэ джамийат ас таракъкъийот шакл тар киинаайат вьаашэ сармойадорэ шакл гаахьт, аммо вьакът йатидэ мааш ас магнитафуонат шифойэ зив тар арф нагьджиисаам. Вьаашийен къатэ мис муборизаа йедовь даркорат йид арцуонд къийн мис ца вед, бофт.

Илаавен хойихь киненидэ лаак шоирен ик вьэ луовен, йу вьев фондаатэ ца, баад вьев жакъен. Бефондаа кор, шоир пуондта ичаайать, на потхьойат на раис, на имуомат на соибмансаб анджинивдовь наваар-дъийен, ага йу акъат рост ца вед. Атаа лапдэ вьахт мис йид дисга.

Тамард, муутарам хьойийдженард, мувьаффакийататаа, лаак йам китобчаа тама джуонард роат виирт.

Бо камоли этируом, Алигавьар Бахтовъаршоев

Киев, 12 мартэ солэ 2004.

СААШ ЗАИИФЭ

[ДИЛ АРРААНГ САНГИ САНГИСТУОН]

Дил арраанг санги сангистуон ху вьазманд ар бадан бе ту.

Му нойанд шуудь джиновь каа сар базеб шириин сухан бе ту.

Бадахшуон беканор [джойат] бийобуон мурд нимойд ас гьам,

Арраанг дарвеши ночоре сагьирум дар Вьатан бе ту.

Дигарга ошикьенен йаст ца мод аз дастэ танойэ,

Аджаб нист мурдаи садсол ца андиизд ас кафан бе ту.

Заиифанд аз дига марден умедь бе шойэ мардуон нист,

Аджаб бе кьадратаа хотир вьи хез фук аалэ зан бе ту.

[] - пойаа?

[НАВЬОЙЭ ДИЛ]

Гайэ го хьуомэ ториканд ас джуонак садойак йодьд,
Тулу ас кунджи сиинайанд мукьуом дастуур навьойак йодьд.
На вьинд маано, на гуфторат, на арфат, на сухан
дастуур.

Амо маалумидэ ас дил-та фарйодэ худьойак йодьд.
Навьойэ дил, навьойэ дил.

Дийор йаст мам мулкандиир навобод мулкэ сомунэ,
Аджойиб мулк Раамуонанд на вьинд дилкьадрэ раамунэ –
ми дээкьуон халкьы Йовьуонард.

ми окьил ас Худжандат Гьарм.
Амиирен аалэ Куулобат, шайииден фук Бадахшуонэ!
Навьойэ дил, навьойэ дил.

Замуонанд давьрэ гулчиид [вуд], во-та давьрэ нобууд
йодьд.

Агар давьрэ Сулаймуон [вуд],
ху во-та давьрэ Довьууд йодьд.

Ца йатен фук бузурген дар танэ мавьлойи нууруонэ,
Аджаб нист джисмэ шайтуонанд

Фирьавьн йо ку Намрууд йодьд.
Навьойэ дил, навьойэ дил.

[вад] → [вуд]

[ВЬИНУМ]

Эй Бадахшуон ту-та вьуз хор-атаа вьайруона вьинум,
Баарэ гьаамандэ вьи соил ту-та йакдуона вьинум.
Мааш ту фарзанд, амо тундэ ту фарзанд сагьиир,
Ат калуон фук ту замиинандэ вьэ бегуона вьинум.

Ай насуг кьадр аруод ростэ йакьиннанд, аджаб,
Олимнен фука тойд ас ту замиинанд, аджаб,
Редьдж ар чай йу хубать поть ху джабиинанд, аджаб,
Ту зиндаа луовд ху табиibat кьозэ девьуона винум.

Некийат, одамийат, кьадрэ атаа джуон ба фурууш,
Хислатат, диинат, аймуонат, вьидждуон ба фурууш,
Нуурэ мавьлоуджджатулакь – аксэ йазду он ба фурууш,
Халкь-та куурат каратаа амчунэ мастуона вьинум.

Гаахьт Вьатан амчунэ медуоната байнандэ аруод,
Харатаа говь вьинэ чарро ца кихьт, йиивь насируод!
Йиивьбанд сиина сипарат йига ху нозандэ азуод,
Нокасси ошикьатаа хаста пи джуонуона вьинум.

Эй Бадахшуон ту-та вьуз хоратаа вьайруона вьинум,
Баарэ гьаамандэ вьи соил ту-та йакдуона вьинум.
Мааш ту фарзанд, амо тундэ ту фарзанд сагьиир,
Ат калуон фук ту замиинандэ вьи бегуона вьинум.

Л. АБИИБ

ЛИИЛ ТАР ХИИР КИХЪТ

Йаа ху даргойард лиил тар хиир кихът.
Каандта вьохьард вьедъд, канд тар жиир кихът.
Вьам вьинум, джуон луом, аммо халкъ луовд:
– Чис дэ дьсвьин ту, йид шич чиир кихът!
Мурдта луовен: – Баас кин, йаа чордор!
Йиивь му пуонд анджиивд, йиивь му гиир кихът.
Каай йа рууз, тиизд вьам чор ас Харагъ,
Ног къазо вьэ гъасп ас Помиир кихът!
Хьаб дига тархуудъм, мунд дадь хуудъм нист,
Му хайол во хурд вьам тасвьиир кихът.
Вьам авен йошэ вьуз аз даст дьаам,
Лап нолаанта му тезать пиир кихът!
Е Лидууш, маадъаадь ол вьам, маак баас,
Йаст худъой ног джуур мааш такъдиир кихът.

НААН

Ца тийэ-та чай ту джаат нуод, гьайрэ наан?
Чай ту джаат дар тальвасаа суод, гьайрэ наан?
Куудакат вуд, гаап дьээдовьат нафаамт,
Сар пире гаап чайэ турд луод гьайрэ наан?
Гурд ца йат ар кьинэйат ар хафагэ,
Чай ту джаат кьиннат хафаа вад, гьайрэ наан?
Нимэ хьаабечат ту тар маалаа найат,
Чай ту йатовьец агаа вад, гьайрэ наан?
Тут ца тууйд тар йига джой, тар йи макуон,
Чай ту даамтэ нивьдийат тойд, гьайрэ наан?
Тут нивишт хаат, фикр кэ – чирдат нивишт,
Сар пирога чай ту хаат хьойд, гьайрэ наан?
Кьадрэ наан фаам, этийот кин, маринээс,
Йаа ди тойд, тунд нист ичайга, гьайрэ наан.

МЕМУОН ВИИМ

Жиивьджум ту мээст вийат, вьуз осмуон виим,
Жиивьджум ту савдзаа вийат, вьуз боруон виим.
Йо йакбор хубать ту йа му тэ мемуон.
Йо йакбор лаак, вьуз тутэ мемуон виим.

Хьааб суод, ту фикранд ээджод ху созум,
Меть суод, Харагъард ту даамтэ жозум.
На дигарга йошен джиновъ-та нозум,
Йо форт турд аз ху жиивьждовъ хьсмуон виим?

Му мургъи дил озод суод ас кьафас,
Пиирум, амо тар ошикьэ мунд авьас,
Лаак ба дилфурджаайать нахътиизд му нафас,
Жиивьджум ту дил вэ, вьуз осмуон виим.

Вьуз хьарм кинум – пиирийэ му чуудж зер,
Аmmo му дил накихът ху нолаан хер,
Вьуз луом дер сутатаа йу луовд насудьдж дер,
Диджаатум маджбууридэ иджруон виим.

ДАРЙО-ТА РИСТ

Дарйо-та тиизд, дарйо-та рист,
Одам-та тиизд, дунйо-та рист.
Бо хойихъэ Мавьло-та тиизд,
Бо къудратэ Мавью-та рист.

Арчаай-та ху къисмат тэ тиизд,
Арчаай-та ху навьбат тэ тиизд.
Тут тууйд, аммо мааш къатэ
Ту нуоматаа арвьо-та рист.

Арчэ табобат ту ца чууд,
Арчаайэ урмат ту ца чууд,
Вьсванд-та фук вьахт вьев диланд
Ту чакъ-чакъат ниистовь-та рист.

Хьумне-та вьам динйо вьинаам,
Мумкин к-арам та во вьинаам,
Мумкин йам мааш дуустэ
Йакбор бед ху во-та рист.

Муунак пи мааш озор маак,
Муунак ту мааш айбдор маак.
Йам ту гитаар ту джиновь
Фуквьахт мааш амро-та рист.

АЙ МАРДУМ

Йиивь ту башаанд луовд, йиивь нодаркор,
ай мардум, вьой мардум!
Йи гаап кинен садпиидь такрор,
ай мардум, вьой мардум!
Арджойанден йакджо ди ност, ас гаапанд педьо суод гаап,
На йакбор вьев гаап суод тайор,
ай мардум, вьой мардум!
Зиндагэ мундат кьисмат мунд, дигайенанд пи му чиир,
Йо вьуз маст виим йо вьуз ухьйор,
ай мардум, вьой мардум!
Ху йах кьатэ пуонд ца тийэ, фукать чисенат шаанден,
Гьебат судьдж мардумард хумор,
ай мардум, вьой мардум!
Луовен-та бар захмэ табар захми забуон гандаа,
Саавьяам ас мардум гаап бемор,
ай мардум, вьой мардум!
Йакборэ мардум нигьуогьяам, мааш зорть вирогьд
ас дунйо,
Саавьяам аз зиндагэ безор, ай мардум, вьой мардум!

СОЗ ДАР БОРАИ ЗАВБААЗ

(Гуфторэ сойибэ анбор)

Мунд му зиндагийанд йиивъать аджойиб,
Вьузум йи гьуллаа баазанд падед вьам сойиб,
Ар цуонд цифум, ар цуонд хаам,
Ар цуонд кьиммат ца пардьяам,
Ар цуонд аз бааз тар чиид ваам,
Мурд йу фукать каам!

Алолать мээнат нафаамум.
Пи мавьло шукрат нафаамум,
Фукать-та тийен ар вьам динйо,
Вьуз-та мис саам.
Туондецум дунйотэ зиндаа,
Хой башаанд вед, хой гандаа,
На аз йи чииз саам хьармандаа,
Вьуз йосумат хаам!

Завмааг-та мол ас му хез йээст,
Йу во суод хурд хиирт.
Йу-та наваардъед му бинээст,
Дуондджаат хубать миирт!
Дуондджаат завмааг ас му вьобаст,
Ар цуонд ца вед му кьатэ кьасд,
Пи му-та нафирофт вьэ шаст,
Вьуз йосумат хаам!

Райиис луовд – Вьуз-та ту пардьяам!
Милииц луовд – Вьуз-та ту анджаам!
Мумкин йи вьахт ца анджен му,
Луовен-та – Дирд каам!
Наваардъийен му анджиивдовь,
Йи чаай навардъед му хьиивдовь,
Вьуз йосумат хаам!

Бэхэсэс хурд му тородж кихьт,
Пуркурор му ноилодж кихьт,
Журналиист йодьд хурд му хьодж кихьт,
Йиивьо накихьт раам!
Аммо вьуз на гьам, на парвьо,
На ас вьсв хьодж, на ас мавьло,
Кьимматэзор кинум савьдо,
Вьуз йосумат хаам!

Мунд му зиндагийанд йиивьать аджойиб,
Вьузум йи гьуллаа баазанд падсед вьам сойиб!
Ар цуонд цифум, ар цуонд хаам,
Ар цуонд кьиммат ца пардьяам,
Ар цуонд аз бааз тар чиид ваам,
Мурд йу фукать каам!

[АБР АС ОСМУОН НАФААМУМ ТАРКАА СУТ]

Абр ас осмуон нафаамум таркаа сут,
Хиир ас кууйанд ар замшин даравь каллаа сут.
Баархарагъ хидордж хезандум нушч вьээдьгаа тэ,
Шээр даравь эьждод чнидум остаа-остаа сут.
Вьаать савхоз кахойен вьам зимцандиир хьуоджен,
Хьуоджгаар зимц даруун йиивьат пи йиивь фанаа сут.
Чуухьтум вьев даруунанд йиивь лап хахь хушрууй,
Йуондийум вьинт вьамат му дил даравь нолаан сут!
Йуондийум кьиивьд вьамат, йа шиинтэ, дьодэ кьакьараа,
Наала: – Ди дароз чис, намуудата гьуллаа сут!
Уо Лидууш, бедаракатьат тууйд, йаа вад рози,
Йойэ йаа заараа начууд, йойат ту хьармандаа сут!

К. БРОИМШОЕВ

ПЕВЪААНД

Тут хубать луод - вьуз тилифуон турд кинум.
Йо ди най вегаараа пээгьуом турд кинум.
Бедарак маабоз пээгьуомат салуом.
Нокасенхезанд маа анджаав му нуом.
Ас ди вьахт нагьджиид зимистуон, йат баор.
Ар бу'ор то тиирамойум интизор.
Вегадживум пис ди токьать вьуз ту чуухьт.
Рост луом, чуудум гумуон ас мот ринуухьт.
Мардумен таанаа му дьен, тут дьод му фаанд.
Тут му зордь нур чуудж хехьаа раангтэ каанд.
Деф гулен чис - соф кьокьен ар дэ богь,
Деф мигьуундум сут ту ишкьандиир догь!
Зордь цараанг нозук, хубать фаамэ багьер,
Ас ми шиириин зиндагэ маакин му сер.
Гул ца пирмиирт – разд. хехьаа каанд суод.
Каандчипал хээхь-та дига певьяанд насуод.

ВЪАРКЪАА

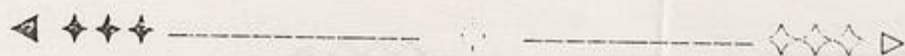
ТУУБАА

Дига вьуз зиндагийанд майлэ кахойен накинум,
Саам йи гуухьяандэ нитьум, сайл пи бойен накинум.
Ната джаам джефайэ дунйо кинум вьуз [во] ху авен,
На авьас тар дигаа бойен, на гадойен накинум.
Мунд му джой гаарм батанд вуд нурец, аз ми таруод
Хьац джиновь йаах кинумат йодъ ху джойен накинум.
Вьуз ху фаамум, [вьуз аро] холэ гуно каал то подъ,
Е худьой - вьузта дига дисга хатойен накинум!
Ту му таанаа пи му созат пи му наан зив маадьяадъ,
Вьуз ху наан зив ту джиновь джой пи хьойен накинум.
[Баадэ дэ суод фукаджо хьудьдж ту навьо, эй Вьаркъаа,
Вьуз ху вьухь тар дига корен, сустройен накинум.]

[] → [во]

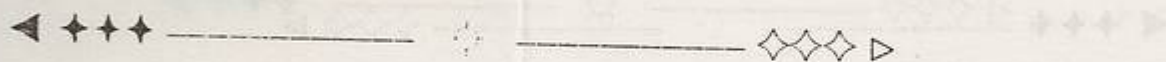
[вьузум] → [вьуз аро]

*(Мисраиенен ас рууйэ вьазн андак исло сататаа, макътаа ба
ривьоджатъ иловьяа. Муарир)*

НААНИК, ВЪЗУМ ХУУДЪМАНД ТУ ВЪНИНТ

Аамат ту ншивьд, аамат ту шшинт,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Гъайр ас худъой чаай ас ту хъшинт,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Гаа гаап дъаадъэ тар муйат,
гаа тар му аз байн тууйдж таат,
гаа зээзэ аз токъак му хаат,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Гаа саавьэ тар остуон пирод,
пайгъумбарен варэ ба йод,
гаа къинвьэ арвьогуон ба дод,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Гардъаат му амбоджник зивьост,
луодат чнесум, чаай тар му чост,
йодат въэ амсойаа барост,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Гардъаатэ баайээат, луовн-та,
дзингактэ баайээат, луовн-та,
маанн нуомтэ саайээат, луовн-та,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Ностат, намозат чууд давъуом,
баадат намозик дъод салуом,
баад аз салуомат луод му нуом,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Чиниз вудъджатаа чинизик навудъдж,
чинизат ту хъудъдж, чинизат нахъудъдж,
пуондтиир ту цемик сифц судъдж,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.
Гууйодидэ бессар-барум,
нафаамум аз чиизать сарум,
наан луоматаа ногин марум,
нааник, възум хуудъманд ту вънинт.

К. НАЗАР

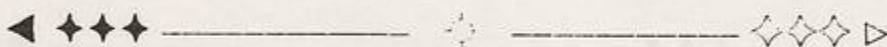
ГЪАЗАЛЕН

Умр дъупнидъ нист муйассар одамард,
Джуонна дъупнидъ сайл накихът оламард.
Умрэ ту, фаам, суодтаа лапаты тез тамуом,
Умр-та суод лукъман хуом мааш гъамард.
Бедарак арчнизтэ ху джуон каам кинаам,
Къимматэ мааш джуон, ба худо, мааш дамард.
Фикри ху халкъат ту ца [чуудж], лап башаанд,
Джуонна насуод йорирасуон бегъамард.
Йорэ кинет, йорэ ху додард мудуом,
Анджаа вьн дъует, маакэ вьн дил мотамард.
Зиндагэ аз хамбэ джидо нист ачать,
Баадэ вьн мис саавь ту давьо одамард.

Мааш ху джуон аз ху нафас дъар накинаам,
Ми ху дил аз ху джарас дъар накинаам.
Окъубат умр ца суод мис калапой,
Умр мааш аз ху авьас дъар накинаам.
Арарен раангтэ мараам мааш вьатананд,
Ху зарнидз аз ху къафас дъар накинаам.
Е Вьатан, арчэ вьинум, аз ту ху дил,
Уз касум йо кэ на кас, дъар накинаам.
То ху миндовъ-та сухан турд навьинум,
Ху Вьатан аз ху нафас дъар накинаам.

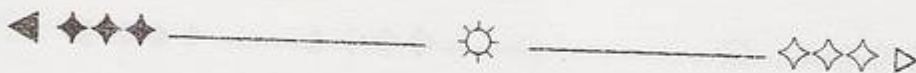
Аз Вьатан дьар ца вийаам, бевьатанаам,
Аз чаман дьар ца вийаам, бечаманаам.
Вьатананд уз багумуонум, намараам,
Бе Вьатан джуон-та ху каалард кафанаам.
Умр чииз, кин ту сирокъ аз ху замнин,
Мааш ху Хугьнуон къатэ бе аз Хутанаам.
Одаминзод фукаджо гар пайн пуул,
Мааш ху кууйен къатэ сарвьат суманаам.
Е худьой, кин ту му жиирен му нийоз,
Мааш ху чиидандэ сипохьчат ситанаам.
Уз хушум, умрэ Карам сут ту адо,
Шукр луом бар Вьатанам, бар вьатанаам.

АТО МИИРХОДЖАА

АС ТУ ДЖИДО

Вьузум сут ас ту джидойат, туйат сат ас му джидо,
Къаландарум аджаб сут атаа – пано ба худо!
Пи туйум зор вуд вьузат лоикъат навьиинт му хурд,
Гумуон кинум наред ар ту гьуогь йам му садо.
Сипин джиновъ та ту "най" дъед заанг ар ми му дил,
Му дил-та кихът дьу баахъат му джуон-та кихът джидо.
Аджаб, дигарга кинен жиивъдж гъаац зиндагэ джаат,
А незапуутъч, му маарген ту пуутъчен навадо!
Ато нахьовд йи хъаабат, вьи каал сафеддэ сут,
Джазо-т дьод вьийат, каам вьирд, вьирд адо.

РААНОИ МУБОРИЗ

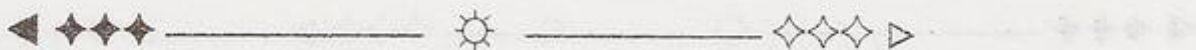
ХЫТЭЭРДЗ

Жиивьджат му ца вуд, жиивьджгийанд чииз вьэ нихьуонен?
Нозум тутэ чууд, гьаац ку бе ноз ачаты нист.
Йо пээхт ту гурм ас муйатаа ас му муааббат?
Тууйдат ба сад озор, му гурм ас ту цавьахт пист?

Баад ас ту пи Помиир ичай хуш-та насуод мурд,
Бовьар кини йо най, ага мис фук-та дэ фаамен.
Тут тууйд ху баад ас вьэ ту тиидовь дига ар хьааб
[Вьуз токьайэ танот] хьитээрдзен мутэ раамен.

То сааракыйец луом хьитээрдзард ху розен,
Йаа хиир фирокьандэ ху нуод, вьуз ту фирокьанд.
То сааракэ-таш мот хьитээрдз варты ту бинээсэ,
Йаа хиир фирокьандэ-та тьуод, вьуз ту фирокьанд...

[Ас дастэ му токьагэ] → [Вьуз токьайэ танот]
(Мисраа ас рууйэ вьазн андак исло сат. Муарир)

АДИИМЭ ХУГЬНУОН

ХУУНИ ДЖИГАР КИХЬТ

Нафаамум йаа гьиник чиизард азар кихьт,
Къарииб саавьум вьамард, йаайик му дьар кихьт.
Ага вьам пиц чисум, даам тар му гардъент,
Ага вьам къаад чисум, чодар ба сар кихьт.
Ага саавьум къарорать вьам хабарзээхьт,
Замиинджумб раангтэ йаа мардум хабар кихьт.
Ага хьуп-хьуп тийум, саавьум пи вьам чиид,
Дига пуондентэ ас чииданд сафар кихьт.
Ху шанден лап сириин молтат ху цем руозд,
Ху зордъец йаа му албат бесамар кихьт.
Вируогьен дьиид ситан, цемен гьидораа,
Му зордъ муутар джинов вьам хез такьар кихьт.
Вьамард вьуз зоргийум, йаайик нимуо кихьт,
Нимуойат зоргэ йакджо чай питар кихьт?
Адиим - чис, судьдж ту къаад ас дастэ вьам чаахт,
Фигьуон ас дастэ вьам миидьат камар кихьт!

ЙУУСУФ СУЛТУОН

ХУ ПУУТЬЧЕН ПИ ЙАКДИГАР МААДЪААДЪ

Азор бу`ор кинум вьуз, ту тиирамо луовэ,
Джу`уон фукать пидьинум вьуз, гьалать шито луовэ.
Ху умрийум ту башаанд сууратард чууд савьдо.
Ту акьлэ каай – гьалать ас му бевафо луовэ.
Ту ас ошикьийат ишкь мурд хабар маадьяадь.
Вьузум ту йуухьк, ху пуутьчен пи йакдигар маадьяадь!

Ту маатэ ас му, му маалаак ачга хорат зор,
Ту маатэ ас му, му маалаак ноумедьат бемор.
Ту маатэ, маакэ му цемард мам джу`уон торик,
Ту маатэ ас му, хазуон маак мурд му умрэ бу`ор.
Ту ас ошикьийат ишкь мурд хабар маадьяадь.
Вьузум ту йуухьк, ху пуутьчен пи йакдигар маадьяадь!

Азорга джавьр му тиир мис кинат, ризойум вьуз,
Ту ас му бадэ ми мис бад вьинат, ризойум вьуз.
Джувьуонэ тиизд йэ вьахтанд-та вьуз дьийум ту байоть,
Вьэ вьахт-та фаамэ цараанг соф бегунойум вьуз.
Ту ас ошикьийат ишкь мурд хабар маадьяадь,
Вьузум ту йуухьк, ху пуутьчен пи йакдигар маадьяадь!

М. БОЗОР

ЛУОВААМ

Ту шанден хурд давьо луоваам, луоваам,
Ту тээр цемен бало луоваам, луоваам.
Ту джаврандиир хароб саавьяам – саавьяам,
Гуно вид йо хато луоваам, луоваам.
Ту пиц гар кухъчивиир луоваам, айб нист,
Ту къадат баст расо луоваам, луоваам.
Биландать зоргийум турд чууд, налаакэ,
Ху зордъанд бесадо луоваам, луоваам.
Ту сад джуонард къабуул саавьяам, нийозаам,
Мараам вьам тар пиро – луоваам, луоваам.
Ту хезандум начууд заараа йи гъээв гаап,
Ху тар пиц таам зибо луоваам, луоваам.
Ту сабрандэ, вьизуонэ, мааш даруун пээхт,
Ту зордъ мис вид шито – луоваам, луоваам.
Нураам луод тут аджаб хушрууй авьрат,
Са`аар цуонд пиидьгаа во луоваам, луоваам.
Айотандаам умедъат орзуу вад,
Гъалать вьам бовьяфо луоваам, луоваам.

Ш. БУНИОД

ХУГЬНУОН САНАМЕН

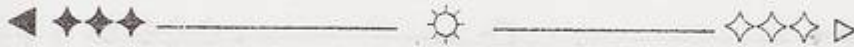
Хугьнуон санамен оташи ишкянд кабобум,
Ас дастэ ди дев сууратэ камйофт харобум.
Саавьумта йи гуухьандэ ху кьиивьум хяхьатъ вьуз,
Гаа ухьйорат гаа джаййуун, гаа мастэ шаробум.
Ар чай му ца луовд – лоикъэ Хугьнуон санамат нист,
Хато-та йу кихьт, ухьхьа ца луом, вьуз фука обум.
Ар чай му ца луовд – баас ту кэ Хугьнуон санамен ишкь,
Анджаам вьи гиребуонтэ ху чустать вьэ азобум.
Шириин ба диньо йатьч нур ишкьэ джауон джаат,
Хугьнуон санамен ишкьта ба дафтарат китобум.

ДАВЪЛАТ ЛАШКАРБЕК

ДИСГА МААК

Эй башаанд садбаргэ` Хугьнуон, дисга маак,
Эй мэ мулк сардорэ` хуубуон, дисга маак.
Мааса аргиз тулкатат шолен авен
Нокасен маакард авьедзуон, дисга маак.
Тулкатат шолат калуошен бедарак.
Окьибат таам саавьэ` хьемуон, дисга маак.
Чис, цараанг йам умрэ одам бебакьо,
Вьирд вьэ мол охир сафедсуон, дисга маак.
Нокасен дьаадьен ту фаанд шаавьат авен,
Шаавьатат фаанд корэ` шайтуон, дисга маак!
Мааса бевьухь, эй базэб, камчинэ джаат,
Окьибат фук суод фаровьуон, дисга маак.
Маакэ тар Журнжиирата джингаал авьас,
Пааст ту маадьяадь къадрэ` инсуон, дисга маак.
Вьуз налуовум нист джауонтиир ишкьэ пок,
Ишкьэ пок маакин ту баднуом, дисга маак.
Эй ху наан дзиинак, арвьогуон, Бадаххьуон джуон вийэ,
Маакэ баднуом ас мэ` Хугьнуон, дисга маак!

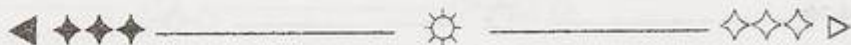

А. БАХТОВЪАРШО

ЭЛ

Маасаавь ту хьяаб, тез маатэ ту тар торикэ,
Маалаак му ту кунджанд хароб ас ошикъэ.
Луодат ту мурд – саавь мурд гьулуом, сутум аро.
Тар ху гьулуом пиицат начуухьт ас бодигэ.
Луодум шароб баад ас ту мурд чаай холэ кихьт,
Луодэ икаа, йаа турд ца вьинт цаахь лойикъэ!
Саавьэ-та дьар, во-та йадум вьуз ар ту хез,
Маалаак му ту, жиивьджум ту вьуз ас содикъэ.
Чииз йид Харагъ, чииз йам Душанбэ – фук бедарак
Бе ту макуонат йам замуонаа ошикъэ.
Маалаак ху зордь шартъкат аро Гавьар ту луов –
Йаа хаагъ-та йодьд, йаа-та вьижафцт ас торикэ.

04.91

МАНЬСИМЭ ГУЛАНД КЪАРОР БУЛБУЛЕН

М. Ш.-йард

*Х,офиз, ин х,оли ач,аб бо ки тавон гуфт, ки мо
Булбулонем, ки дар маньсими гул хомушем.*

Булбул ца нигъуогъаам, садо нист,
Ас даардъ ца наавъаам, равъо нист,
Мааш мотээ-та наа бест ба тезэ,
Мааш кор пи сатд дъодъдж, кушо нист,
Мааш пуонд насут соз ба си` сол,
Тар дууст ба фук въахт пано нист,
Гулзор йи тараф, мааш дигар джой,
Хъиин шуудъ даруун кайф сафо нист!
Йаа хаагъ йи вьгаа му джавъоб луод:
– Афсуус, ту даардъард давъо нист!
Мааш рискъ насудъдж йет, на малолаам,
Фук гул ми замуонанд фано нист!
Булбул йига йодъд, сол дигар суод,
Йам сол на фукать сол – бало нист!
Йам корэ джауон нек ба сандж йат,
Гъайр ас ту дъарэ мунд джафо нист,
Матлаб ту ца луовэ ба каф ваам,
Дирд пуонд ба гъайр роэ вафо нист,
Ног суод Гавъар нур пи ту ишкъ зор,
Сар зуур дуо ас дэ пиро нист.

04.88

ЙОШЭ – ТЕЗ ДАРЙО

(Мех-маат баладенард)

Вьузум нагьджиид ас дарйо,
Умедь вуд мундэ ас дунйо,
Умедь бе хьоджатаа кьиинэ,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст!

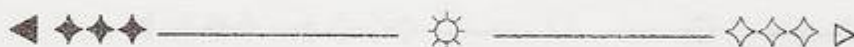
Вьузум вуд таам бепарвьо,
Аджаб йошэ, йу бесавьдо!
Пи куом алвьот, дилгармэ,
Йу дилгармэ гьалать мис йаст,
Йу дилгармэ гьалать мис йаст!

Икам пуонд вуд, ик даадь токьен,
Му дар хотир, ухь – вьяадь токьен,
Ца хаагьат соз джуфтен вад,
Му джуонен вьяадь, гьалать мис йаст,
Му джуонанд вьяадь гьалать мис йаст!

Вьузум нагьджиид ас дарйо,
Факьат йак бор, вьовьайло!
Дэ тууйд йошэ – рист жиивьджгэ,
Вьэ жиивьджгэ йодь гьалать мис йаст,
Вьэ жиивьджгэ йодь гьалать мис йаст!

Вьузум нагьджиид ас дарйо,
Умедь вуд мундэ ас дунйо,
Умедь бе хьоджатаа кьиинэ,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст!

20.09.91/22.12.03

ТАРДЖУМАА АС ДЖАЛОЛИДДИИН РУУМЭ

НААЙ ПЭЭГЬУОМ

Йад нигъуогь наай чииз-та йаа луовд ас ху ол,
Ас джидойэ даардъ йаа къиинат малол.
"- Чииз авсенен ас му зимцанд му хьичухът?
Одаменен ас му ниивьдовъ ху тидухът.
Шартък зордъат таанг нафас мунд ас фирокъ,
Чииз турд луом ас ху даардъат иштийокъ?
Дъар ца дъед ар таам соф дъар ас ху асл,
Суод хьикиирт, йаст вед педьо кихът ху вьасл.
Тар джамомад дам ба дам мунд зорэ вуд,
Тар хушенат хаффайен амкорэ вуд.
Бе ху фарзатъ йиивьэ ху шайдо начууд,
Ас му къалбандэ му сирр педьо начууд.
Ас му ниивьдовъанд му сирр педьо ту кэ,
Ам ху гъуогь йетат ху цем биино ту кэ.
Чис башаандатъ - джисму джуон мастуур нист,
Джуон вьиинтовъ турд ачатъ дастуур нист."
Нист насиим йам, йоц алангаа наай нафас,
Ар диланд дис йоц навед - йу бенафас!
Жиивьджгэ таф йат, вуудэ джой ар наай даруун,
Жиивьджгэ маанэ' вьам шаробэ заар мигъуунд.
Наайэ тезатъ бекасард охьногэ чууд,
Наай макъуомэ пардъайен тарпаалэ чууд.
Чайэ вьиинч мам наай мигъуунд заарат бало?
Чайэ вьиинч мам наай мигъуунд наарматъ давьо?
Наай-та луовд ар дам йако-йак ас шароб,
Наай-та луовд – Маджнуунэ ошикъ ол хароб.
Вьухъ къатэ, джуон, гъайрэ бевьухъ соз нист,
Чис - рафиикъ гъуогъард ба гъайр овьоз нист!
Мааш гьаманд йам меть нур тар хьуом дъод,
Мааш цириивьдовъ, чис аро — тар пуонд дъод!
Меть нагъджиист, лаак нагъджиист, гаап нист,
Эй ту хаагъ рис, лаак нагъджиист, гаап нист!

Йиивь чисэ – йид гьүүл вьэ рискъанд сер сүт.
Йиивь чисэ – йам меть вьэ рискъард дер сүт.
Дать ца вьахт сен хуомкорен пухтакор?
Вет кутаам гаап, лаак маасуод хартэ бор.
Баанд зидээрдыат, кин ху озод, саавьэ` мард.
Чииз ху умр барбодь дьаадьэ` ас дэ зард?!
Хойихьэ гардыенэ баар пагыниидз даруун.
Йаа-га наа вьызд ар куза аз ад буруун?
Къаат цемен то нурецен пур насат,
Го садаф къуонэ насат, пур дур насат.
Ар чидуоманд ошिकьэ куртаа пирууст,
Къаатийат айбат гуунойен нист вьэ дууст.
Чис ту – маашанд гьайрэ ишкь савьдога нист,
Аам йу даардыат, аам давьо, даавьога нист!
Эй туйат маашард мааш номуус мигьуунд,
Тут Фалотун, аам Джолиинуус мигьуунд!
Джисмэ ас сит ишкь то афлок сифент,
Жиивьджгэ таасиир дисга – куу мис турд дивьент!
Дев асал шанден къатиир вьуз джуур ца виим,
Наай мигьуунд вьуз шиирадор гаапен вириим!
Хор йу сүт, ар таам ца сүт ас зив джидо,
Гунг йу сүт, ар цуонд ца вуд вьинд тиир садо.
Чис ту – гул рихьтат гулистуон дар гузашт,
Баадэ дэ булбул налуовд турд саргузашт.
Йам фукать маашуукьатаа ошикь вьэ йор,
Зинда маашуукьаа факьат, ошикь тайор!
Луовэ ошикь ас ху хаагь бе баар ца рист,
Йу вьидьич араанг йаа бе паар ца рист.
Вьухь ца вед мунд – вьуз хабар зээм ас ту дуонд,
Рух ту кэ охир, вьинум лаак ас ху пуонд!
Дисга хойихь жиивьджгийанд – сирр гаан луовд,
Фук сирен йиснак налуовд, дэдь чайь луовд?
Дам ту йенактиир лапаты тыириат гьубор,
Пок дам кин, суод турд йид сар бакор.

19.04-22.11.96

Т. МИЗРОБ

НААН ЗИВ

Нафаамум чииз къубобаам ас ху зив мааш,
Фукать хез дар иджобаам ас ху зив мааш.
Ин лаавард хуш, йи лаавард нист бакор йид.
Йи лаав соф кихът шараат – йид ачга маавид!
Аджаб бечора зив! Чиизат гинаагор?
Туйат дар хизматат, мааш ас ту безор.
Цараанг осуоникать ас нуоми миллат,
Шараатаамат, кинам мардумтэ миннат.
Йи кид зив мардуманд, йид шахсэ мол нист,
Ху зив джаат халкъ нигъуогьяам, йендэ къол нист.
Алойид одаменен зив чи пардъээд,
(Йи джуонен тар дигар джуон вьаадь чэ тардъээд.)*
Накихът баххьихь йи чай мааш то кыйуомат,
(Аро мааш вьев ца лаакаам дис хийуонат.)*
Нигъуогьет, нур шароит сут муаййо.
Ди джаат мардум ху зив тиир вьсдьджэ дааво.
Укуумат дьодьдж иджозат, хуб кумак йид.
Ту магиират зибан, луов – бедарак йид.
Къасам аз нуомэ мардум хаарэ` маашард,
Мисол аз соли сийум ваарэ` маашард.
Цараанг нур йодьд баробар соли сийум,
Йадет маакаам ми мардум ачга раагум.
Ту нур во соли сийум пехъниодэ,
Йу нагьджиид, ачга маачис тар зибо дэ.
Нураам джаам сиц фукать ар чай ас ар джо,
Къарор дьаадьяам – зивьээдьяам хурд алифбо.

**Изофаа ас муарир*

ТАКМИИЛДЪОДЪДЖИН АЛИФБО ХУГЪНУОНЭ
ЗИВАРД

Биисту ашт арф ас руусэ алифбо:

А а Б б В в Г г Д д Е е Ж ж З з И и Й й
К к Л л М м Н н О о П п Р р С с Т т У у
Ф ф Х х Ц ц Ч ч Ш ш Ъ ъ Ь ь Э э

Дьиис арабэ адал: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Махсуус алуоматен:

(холи джой), ! (хитоб), " (нохуунак), % (ас садэ),
(чаап къавьс), - (тарэ), — (тирэ),) (хез къавьс).
(вергул), . (нукътаа), / (такъсиим), : (дьунукътаа).
: (нукътавергул), ? (савьол), _ (зерхаат), ' (апостроф),
+ (джам), = (баробарэ), § (баандсозэ), № (шумораа).

Махсуус алуоматенэ иловьягэ:

(савьдо шумораа), \$ (доллар), & (савьдо йо),
* (хьитээрдак), @ (савьдо эт), [(ростгьуогь чаап къавьс),
| (ростгьуогь хез къавьс), ^ (гьээвак), (зарбаа),
{ (чаап чувствируогь къавьс), | (къойим порчаа),
} (хез чувствируогь къавьс), ~ (тиилда ё мавьджак), < (камэ),
> (зийодэ), © (муъаллиф акъкъ), ® (ифз).

ТАКМИИЛДЪОДЪДЖИН ИМЛО АЛИФБО
ХУГЪНУОНЭ ЗИВАРД

Биисту шаш мустакьил арф ба иловайи чордаа дьуовьо йо
дьюарфаак урууф:

А а [a] Аа аа [a:] Б б [b] В в [v] Вь вь [w] Г г [g] Гь гь [ǰ]
Гь гь [ɣ] Д д [d] Дж дж [dʒ] Дз дз [dz] Дь дь [ð] Е е [e:] Ж ж [ʒ]
З з [z] И и [i] Ии ии [i:] Й й [j] К к [k] Кь кь [q] Л л [l]
М м [m] Н н [n] О о [ɔ:] П п [p] Р р [r] С с [s] Т т [t]
ТЬ ть [θ] Ц ц [ts] У у [u] Уо уо [ü] Уу уу [u:] Ф ф [f] Х х [kh]
Хь хь [h] Ч ч [ch] Ш ш [ʃ] Э э [ə] Ээ ээ [ə:]

КУТАТЬ ШАРЭ' ИМЛО АЛИФБОЙАРД

Ас авьвьял садодор авьозен ишораа чисаам:

Пиро дароз авьозен: – е, ии, ээ. Мисол: – бед (нопайдоо шуд), дед (даромад); биир (поён), виир (серх осил); вьэб (банди алаф), сээр (Фаллаи кўфташуда). Зибо дароз овьозен: – о, уо, уу. Мисол: – мол (ашё, чорпо), мот (монда шудан); буон (рйш), вьуон (пашм); бүүд (сохтан), муун (себ). Мобайнэ дароз овьоз: аа. Мисол: – баат (атола), йаах (ях). Кут авьозен: – а, и, у, э. Мисол: – бат (багал), йах (хох ар); дичор (дучор), вид (бошад); кут (кўтох), нуц (писар); дароздэ (дарозтар), кашэ (гармй).

Натииджаа – йоздаа садодор авьоз. ас вьеванд дьийуон дароз йзарфаак. Даадь дьу охируон авьоз пехьниодэ устод Д. Карамшоев кьатэиен мувьофикь. Умууман. "Шарх номаи муваккати алифбои шугнонӯ" -и устод Д. Карамшоев (чисет рузн. "Маърифат", № 3, 1991 с.) ба гьайр ас дьу-арай джойанд. дигарга лап бамавькье вад. Чииз вьаманд асосан камэ вуд. ас рууйэ му фаамтовь – алифбо пойаа йиивь наваад. Шаклан – йиивь, тоджикэ. амо тоджикэ алифбо пойаа мис йаклухт нист.

Амсадойен: а) дьуарфаак: – вь, гь, гь, дж, дз, дь, кь, ть, хь.

б) йзарфаак: – б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ц, ф, х, ч, ш.

Осил сут бисту ашт амсадо. ас вьеванд новь дьуарфаак (дьийуон дуовьо). Алуоматенэ сактаайат джудойэ ь, ь факьат авьоз мииздовьанд иштирок кинен. Отатьидэ' дэ алифбойард ичиизать муонеа аз тарафэ мошинат техника нист. Икид йиивь ас вьев садден вудидэ', вьаадьен ца налаакчууд, зив лаакэ таракькьи' кихьт. Интихобэ дьуарфаак амсадойен ас рууйэ дисга фикрен тар пиро сут: вь = [w] дьу сабаб кьатэ, йкум тоджикийанд в = [v], атаа вьэ хьэйдовь залуулэ кор. лаак даадь ишоратен йакдигар кьатэ мувьофикь вийен. дуйум руусэ зиванд алуоматэ джудойэ' ь пиро арф садо милойим кихьт. диджаат ас рууйэ муонандэ йид ишораа истифодаа сут; гь = тоджикэ Г, алуоматэ шартэ; дж = тоджикэ ч, – шабоат йаст, ага даадь йакджо талаффуз ца сен; дз – андак наздиикэят мувьофикьэ' йаст; дь = [d] – алуоматэ шартэ; кь = тоджикэ к, алуоматэ шартэ, ба гьайр ас дэ андак мувьофикьэ' мис йаст; ть = [θ] – алуоматэ шартэ; хь – ас рууйэ вьэйдэ алуоматэ джудойэ ь пиро арф садо милойим кихьтат дуусик мувьофикьэ' мис йаст. Баад микьдорэ дьуарфаак амсадоен, вьаадьен алуоматэ сактаайат джудойэ кьатэ ца, баробар, лаак мати даруун такьриибан мувьозинатэ вед. йу баад хишрууйдэ йодьд. Апостроф истифодаа суод дьу мавьриданд: – йакум, лаак дьуарфаак арфен махсуус олатенанд йэ арфаак кьатэ аралаш маасен. мисол дисга калиимайенанд – би'ихьт, бу'ор, му'ол вьа гьайра, дуйум олат – охирэ калиимайанд, лаак авьоз дароз талаффуз суод – вьеруонэ', таракькьи' вьа гьайра. Охиранд бойад луоваам – зив йид мис илм, атаа илм талабот – хьэйдовьат фаамтовьат ас ху чиндовь. Дигарга чора нист.

БАХТОВАРШОЕВ

Алигавхар Шохайдарович

ОДНА ГРАНЬ ШУГНАНСКОЙ ПОЭЗИИ

(Стихотворения, поэмы и переводы на
шугнанский язык поэтов горного Бадахшана)

Приложение:

Новый, усовершенствованный алфавит
шугнанского языка, предложенного
к. ф.-м. наук Бахтоваршосвым А. Ш.

Публикация подготовлена
Бахтоваршосвым А. Ш.

Никакая часть настоящей брошюры не может быть
воспроизведена в какой бы то ни было форме без
письменного разрешения владельцев авторских прав

г. Киев, 2004г. Тираж – 100 экз.
Брошюра издана по личной инициативе.

Настоящее издание бесплатное.

Иловъаа пэ сухан (ИПС 1)

Дьиис-дувьоздаа сол тар пиро, йи суубатанд, му гумуон тар Ато идораа, вьузум Лидуушард луод, тунд ту созенен лап кьизикъат ва китоб нивиш, вьуз саам турд муарир. Атаа ху муаририйум диджаат таклииф чуудидэ, гаап-гаапандум вьирд луод – гаа вьахт чисийидэ ичидуом созанд дуусик нокъисийэ вьазн йо чоп хато намойуон сут. Пиро ас дийум вьуз "Коммунисти Шугънон"-ард йэ макъолаа нивишчат, атаа вьам даруунум йэ соз ас вьэ вуудьджаат. Йуйэ табассум чуудху луодэ – Аро эджодийотанд гаавьахт дисгаа кор мис йаст. Баадэ луод, кьараа кэ, мунд Ато кьатэ дуусик муслаататаа, баадта во гаап дьаадьаам. Вьузум чуухьт йу арчиизца айруонат дудилаа, атаа дэ сабабум зибо фаамт. Вьинд, му гумуон, йаа китоб йо сийонавьиис, йо динай чопанд вад, диджаат йу савьоланд мумкин дьод, вьуз ку аскаа фаамум вьэ китоб нивиштовь. Ат му таклииф новьобастаа ас дэ вуд, ас ди кор мумкин ик вьэ вьахтанд Ато бохабар вудатаа, мумкин Лидуушэ диджаат хойихь чууд фаамтовь, чииз гаап. Вьузум вьам китоб факъат баад ас вьам чоп ситтовь вьиинт, рост луом, му иштирок вьам чопанд ас фойидаа холэ навудьджат. Баадэ дэ республикайанд нотинджэ сутху фанаа коренен ачга иджро чиидовь набиифт, атаа нагата баафен, дуонджаат умр-та ичирдать вьиживьдовь муйассар насуод.

Йид таарих дисга вад.

Даать лапдэ мааш шоирен дис базэб нивишенидэ, дев созенен Руудакийат Офиз созен кьатэ амкъадам. Баадэ дэ чиизга луом, гул ху башаанд буой кьатэ ас дьарандать ма лум...

ИПС 2: @ " = седжибак" (гьайрэ расмэ корард)

